

Міжнародна наукова конференція до 150-річчя БАН

Оксана Микитенко

пр. н. с., д-р. філол. наук, Інститут мистецтвознавства, фольклористики та етнології ім. М. Т. Рильського вул. Володимирська, 54, Київ, Україна, 01030, Mukutenko_OO@nas.gov.ua

International Science Conference devoted to 150 anniversary of BAS

Oksana Mykytenko

Lead. Res, Dr. f. Sc. Rylsky Institute of Art Studies, Folklore and Ethnology Volodimirska St., 54 Kyiv, Ukraine, 01030 Mukutenko_OO@nas.gov.ua

17–18 жовтня в Інституті етнології і фольклористики з Етнографічним музеєм БАН відбулася міжнародна наукова конференція з нагоди 150-ї річниці Болгарської академії наук «Актуальні проблеми дослідження нематеріальної культурної спадщини та імплементація Конвенції 2003 р. Внесок учених БАН», організована під егідою ЮНЕСКО спільно з Регіональним центром із захисту нематеріальної культурної спадщини для Південно-Східної Європи та під патронатом Президента Болгарської академії наук академіка Юліана Ревальського. Конференція, що проходила у пленарному режимі в центральній будівлі БАН, зібрала науковців з Австрії, Болгарії, Марокко, Польщі, Румунії, Сербії, України, які представили досвід своїх країн щодо збереження нематеріальної культурної спадщини та наголосили на ролі болгарських колег як дослідників і практиків стосовно імплементації Конвенції 2003 р. Офіційними мовами конференції були болгарська і англійська.

Для Болгарії, яка має значний досвід у справі захисту, збереження та вивчення національної культурної спадщини, конференція була справді етапною, що засвідчив її широкий міжнародний резонанс. Проблематика конференції є складовою наукової діяльності Інституту етнології і фольклористики з Етнографічним музеєм БАН, вона представлена також у міжнародних проектах Інституту (зокрема у спільних проектах з Інститутом мистецтвознавства, фольклористики та етнології ім. М. Т. Рильського НАН).

Як відомо, Болгарія однією з перших ухвалила Національний реєстр з нематеріальної культурної спадщини, що стало імпульсом для створення у 2006 р. відповідної Національної ради, якою координувалася діяльність у межах країни. Наприкінці 2007 р. розпочалася масштабна Національна програма «Живі людські скарби – Болгарія» і було висунуто п'ять перших номінантів, котрі включено до Репрезентативного списку НКС, а також розроблено перелік елементів культурної спадщини країни, які потребують нагальної підтримки. Подією міжнародного значення стало створення у 2012 р. першого в Європі Регіонального центру (охоплює своєю діяльністю Південно-Східну Європу) з нематеріальної культурної спадщини, що діє при ЮНЕСКО. Тоді ж при Інституті етнології і фольклористики з Етнографічним музеєм БАН було організовано Національний центр, а в місцях побутування культурних явищ міжнародного масштабу відкрито локальні центри з нематеріальної культурної спадщини.

При відкритті конференції прозвучали вітання від Президента БАН, міністра науки і освіти, зарубіжних учасників. Високий статус конференції було засвідчено присутністю співробітників Посольства України в Р. Болгарія. Співробітники ІМФЕ ім. М. Т. Рильського НАН України завідувач відділу Л. К. Вахніна та пров. наук. с. О. О. Микитенко пере-

дали Інституту етнології і фольклористики з Етнографічним музеєм БАН вітальну адресу від директора ІМФЕ академіка Г. А. Скрипник, а також видання Інституту.

На пленарному засіданні було заслухано доповіді: Вольфганг Вісхайдера (Австрія) «Юридичні аспекти захисту нематеріальної культурної спадщини», Сабіни Іспас (Румунія) «Роль мультимедійних архівів із захисту культурної спадщини; техніки консервації; перелік», Міли Сантової (Болгарія) «Роль учених БАН при впровадженні Конвенції із захисту нематеріальної культурної спадщини в Болгарії».

Доповідачами першої сесії, яку було присвячено питанням міжнародного академічного співробітництва, були: Йоанна Спасова-Дикова (Болгарія) «Дослідження БАН в області виконавського мистецтва у XXI ст. у світлі Конвенції із захисту нематеріальної культурної спадщини ЮНЕСКО 2003 р.»; Мирослава Лукич-Крстанович (Сербія) «Між-академічне співробітництво: впровадження нематеріальної культурної спадщини в межах ЮНЕСКО, БАН і САНМ»; Оксана Микитенко (Україна) «Роль академічних наукових досліджень нематеріальної культурної спадщини в процесі глобалізації і інтеграції».

Окрему сесію, на якій виступили болгарські колеги, склали доповіді з проблем освітньої політики. Було обговорено низку питань, пов'язаних із програмами стосовно збереження традицій у галузі нематеріальної культурної спадщини та трансмісії знань, вмінь та навичок до традиційних ремесел як через досвід музейної практики, так і через неформальні мережі. Було також підкреслено важливу роль, яку у Болгарії традиційно відіграють місцеві культурно-просвітні осередки читалища, зокрема і щодо збереження нематеріальної культурної спадщини: Іва Станоева (Болгарія) «Читалища і нематеріальна культурна спадщина – відкриття нових можливостей»; Стелла Ненова (Болгарія) «Читалища, місцеві громади та дослідники у захисті нематеріальної культурної спадщини».

Питання культурної політики, популяризації різних жанрів фольклорної творчості на міжнародних фестивалях, зв'язок традиції та сьогодення порушували на сесії, якою керувала Лариса Вахніна (Україна), доповідачі: Радка Братанова (Болгарія) «Храмові свята, фестивалі, конкурси та нематеріальна культурна спадщина – деякі актуальні проблеми»; Євгенія Гренчарова «Програма Живі людські скарби – Болгарія та захист хореографічної спадщини»; Ваня Матеєва (Болгарія) «Сучасні практики та інституційні форми із захисту нематеріальної культурної спадщини: внесок дослідників ІЕФЕМ при БАН»; Бояна Богданович (Сербія) «Популяризація нематеріальної культурної спадщини: Фестиваль Пряничне серце»; Мілена Любенова (Болгарія) «Громади і експерти у захисті нематеріальної культурної спадщини – приклад Сурва у регіону Перник» та ін.

Загальнотеоретичні, правові та культурологічні проблеми, вирішення яких вимагає особливої уваги та обміну досвідом як у національному, так і міжнародному масштабі, склали окремий блок, який було представлено доповідями: Маргарити Каїшевої (Болгарія) «Критерії і стандарти якісної інтерпретації та комунікації культурної спадщини, прийняті та впроваджені у Європі та світі та підтримані міжнародною асоціацією Interpret Europe»; Мірени Станевої (Болгарія) «Реєстр: шляхи використання»; Теодори Конах (Польща) «Приєднання громад до Міжнародного закону про спадщину»; Ірени Бокової (Болгарія) «Нематеріальна культурна спадщина та жива спадщина – теоретичні аспекти та приховані послання»; Ніколая Ненова (Болгарія) «У пошуках нематеріального виміру культурної спадщини»; Івайла Прванова (Болгарія) «Матеріалізація нематеріальної культурної спадщини».

Цікавими були доповіді, об'єднані у сесії «Інтерпретації», які представили досвід міждисциплінарного дослідження НКС, зокрема: Ваня Лозанова (Болгарія) «Проект Онлайн Енциклопедія з античної культурної спадщини у Південно-Східній Європі при Національній науковій програмі Культурно-історична спадщина, національна пам'ять та суспільний розвиток Центру фракології при БАН»; Іво Велинов (Болгарія) «Рильський монастир у семіотичному просторі нематеріальної культурної спадщини»; Маріяна Вітанова, Калина Мичева Пецчева (Болгарія) «Духові музичні інструменти в болгарських діалектах (етнокультурні аспекти)»; Міглена Іванова (Болгарія) «Графіті та нематеріальна культурна спадщина»; Петьо Крстев (Болгарія) «Дослідницькі парадигми, нематеріальна культурна спадщина і традиційна культура».

Важливою подією стала сесія, присвячена Україні, зокрема українсько-болгарським науковим взаєминам і проектам у галузі дослідження нематеріальної культурної спад-

щини. У виступах було наголошено як на традиційних українсько-болгарських зв'язках у вивченні народної культури і фольклору (Антоніна Якімова, Петко Христов (Україна/Болгарія) «Роль Михайла Драгоманова у створенні фольклорної програми СБНУ»; Ольга Вовк «До історії вивчення нематеріальної культурної спадщини у Східній Європі: внесок Василя Каразіна»), так і підкреслено актуальність спільних досліджень у сучасних умовах: Лариса Вахніна (Україна) «Нематеріальна культурна спадщина України в умовах сучасних соціокультурних змін»; Елена Воденчар (Болгарія) «Нематеріальна культурна спадщина болгар у Бессарабії. Позитивна практика захисту».

З огляду на те, що статус НКС мають традиції, що побутують, особливу увагу було привернуто до локальних традицій, досвіду громад та експертів стосовно захисту НКС у конкретних місцевостях по всій території Болгарії, де вже створено центри, в яких вивчають та популяризують народну культуру. Про це, зокрема, йшлося у виступах і презентаціях: Мирослава Василєва (Болгарія) «Жива спадщина: хореографічна традиція у регіону Карлово»; Вані Йорданової (Болгарія) «Свята та звичаї Смолянського регіону: за матеріалами студентської практики 2017–18 рр.»; Емілії Бояджиєвої-Пеєвої (Болгарія) «Нематеріальна культурна спадщина – приклад новорічного звичаю»; Юлії Попчевої (Болгарія) «Створення та передача традиції у селі із зростаючим населенням (етнологічне дослідження у с. Здравец, регіон Варни); Ірини Аргірової (Болгарія) «Збереження архітектурного середовища та життя у ньому. Культурні ініціативи у с. Долен, Західні Родопи».

Конференція, якою було засвідчено вагомі здобутки, у першу чергу, науковців Інституту етнології і фольклористики з Етнографічним музеєм БАН, у галузі вивчення нематеріальної культурної спадщини, ще раз продемонструвала актуальність порушених проблем теоретичного, нормативно-правового, практичного характеру, пов'язаних із презентацією та збереженням традиції, зосередила увагу на культурологічному та прагматичному аспектах, наголосила на питаннях соціологічного, та гендерного аналізу тощо. У виступах учасників було представлено багатогранність виміру традиційної культурної спадщини, її мовні, архітектурні, музичні, хореографічні, мистецькі, харчові маркери і коди, якими окреслюється ідентичність кожної національної культури.

Учасникам конференції було запропоновано широку культурну програму: відбулося відкриття виставки фотографій «Образи елементів, внесених до Болгарського національного Репрезентативного списку НКС»; кулінарна виставка «Місцева кухня»; концерт автентичного фольклору у виконанні носіїв народної творчості, котрі представляли осередки, внесені до Болгарського національного Репрезентативного списку НКС; ознайомлення з експозицією нещодавно відкритого (після оновлення) Етнографічного музею, фольклорна вистава за мотивами класика болгарської літератури Й. Радичкова.

Дата подання матеріалу у редакцію 19.12.2019 р.